

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : D4/1/S.C.-99/6 (Menfi Tespit/Muafiyet)

Karar Sayısı : 99-31/280-169

Karar Tarihi : 22.6.1999

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. M. Tamer MÜFTÜOĞLU

Üyeler : Mehmet Zeki UZUN, Sadık KUTLU, İsmet CANTÜRK, Dr. Kemal EROL, Nejdet KARACEHENNEM, Mustafa PARLAK, A.Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER

B- RAPORTÖRLER: Süleyman CENGİZ, Serpil ÇINAROĞLU, Murat AYBER, M. Okan ALPAY

C- BAŞVURUDA BULUNAN: Hyundai Assan Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Temsilcisi: Av. Fahrettin DOĞAN
Büyükdere Cd. No:75, Kat:6 Daire:13
Mecidiyeköy/İstanbul

D- TARAFLAR: - Hyundai Assan Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ebululla Cad. Park Tower 80630 1. Akatlar/İstanbul
- Hyundai Bayileri ve Yetkili Servisleri

E- DOSYA KONUSU: Hyundai Assan Otomotiv Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Hyundai Assan) ile ilgili taraflar arasında akdedilen bayilik sözleşmesi ve yetkili servis işletme sözleşmesinin 1998/3 sayılı Tebliğ kapsamında olup olmadığının belirlenmesi talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 5.5.1998 tarih, 1141 sayı ile giren başvuru üzerine düzenlenen 24.5.1999 tarih, D4/1/S.C.-99/6 sayılı Menfi Tespit/Muafiyet Ön İnceleme Raporu, 24.5.1999 tarih, REK.0.08.00.00/45 sayılı Başkanlık önergesi ile 99-31 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: Rekabeti kısıtlayıcı hükümler içermeleri nedeniyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 8. maddesinde düzenlenen menfi tespit belgesini alamayan, aynı zamanda 1998/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyet Tebliği'nin belirlediği muafiyet sınırlarını aşan rekabet kısıtlamaları içerdiği için bu Tebliğ'in sağladığı grup muafiyetinden yararlanamayan inceleme konusu iki sözleşmenin anılan Tebliğ hükümlerine uygun kabul edilememelerine yol açan rekabet kısıtlamalarının, Tebliğ'de öngörülenlere ek olarak getirilen ve ayrı bir değerlendirme gerektiren kısıtlamalardan ziyade, Tebliğ hükümlerinin aşılması veya genişletilmesi niteliğinde olmaları nedeniyle, 4054 sayılı Kanun'un 5/d maddesinde yer alan "Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması" şartına aykırı oldukları için bireysel muafiyet de alamayacakları, dolayısıyla her iki

anlaşmanın da 4054 sayılı Kanun'un "Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar" başlıklı 4. maddesi kapsamında hukuka aykırı anlaşmalar olarak kabul edilerek, Kanun'un 40. maddesinin birinci fıkrası hükmü doğrultusunda, Hyundai Assan ile bu teşebbüsle inceleme konusu dağıtım ve servis sözleşmelerini akdeden teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

Hyundai Assan ile bayileri ve yetkili servisleri arasında akdedilen bayilik sözleşmesi ve yetkili servis sözleşmesinin 1998/3 sayılı Tebliğ kapsamında olup olmadığının belirlenmesi talebi ile başvuruda bulunulmuştur.

Başvuruya ilişkin değerlendirme, 4054 sayılı Kanun'un "Menfi Tespit" başlıklı 8. ve "Muafiyet" başlıklı 5. maddeleri kapsamında yapılmıştır.

Başvuru dilekçesi ve formunda, anlaşmaların 1998/3 sayılı Tebliğ dikkate alınarak hazırlandığı belirtilmiştir. 4054 sayılı Kanun'un 8. maddesinde Menfi Tespit Belgesi verilebilmesi için, bildirilen anlaşmanın Kanun'un 4., 6. ve 7. maddelerine aykırı olmaması gerektiği düzenlenmiştir. Grup muafiyeti tebliğlerine uygunluğu kabul edilen anlaşmalar ise anılan Kanun'un 4. maddesine aykırı hükümler taşımakla birlikte, bu hükümleri ilgili Kanun maddesi uyarınca 4. maddenin uygulanmasından muaf tutulmaktadır. Bu çerçevede, muafiyet tebliğlerinden birisine uygun şekilde düzenlenmiş bir anlaşmaya, Kanun'un 4. maddesine aykırı hükümler taşıması nedeniyle menfi tespit belgesi verilmesi mümkün değildir.

Söz konusu sözleşmeler 1998/3 sayılı Tebliğ çerçevesinde de değerlendirilmiştir.

H.1. Bayilik Sözleşmesi

Başvuru konusu metin, "Bayilik Sözleşmesi" ve bu sözleşmenin 40. maddesine dayanılarak düzenlenen "Bayilik Sözleşmesinin Değiştirilen Maddeleri" başlıklı belgeden oluşmaktadır. Değişiklik metninin giriş bölümünde, söz konusu düzenlemede 1998/3 sayılı Tebliğ hükümleri doğrultusunda Sözleşme'de yapılan düzeltmelerin ve aynı amaçlı eklemelerin yer aldığı ifade edilmektedir. Bu çerçevede sözleşme değişiklikler de dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Bildirim konusu sözleşmenin 1.2. maddesi ikinci paragrafında; "Hyundai Yedek Parçaları, ŞİRKET tarafından temin edilecek Hyundai mamullerinin tamir veya servisi için kullanılacak her türlü yedek parçalar ve aksesuarlar müteakbil parçalardır.", üçüncü paragrafında ise; "Hyundai Ürünleri yukarıda belirtilen, Hyundai mamulleri yedek parçalarını ve aksesuarlarının tümünün tanımlanmasıdır." ifadeleri yer almaktadır. 1998/3 sayılı Tebliğ irdelendiğinde; motorlu taşıtlarla birlikte bunların yedek parçalarının da Tebliğ kapsamına girdiği görülmekte ve keza "yedek parça" ifadesinden ne anlaşılması gerektiği de anılan Tebliğ'in "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde ayrıntılı olarak yer almaktadır. Buna göre; "Bir motorlu taşıt aracına, içine veya üstüne o aracın bir unsuru haline gelecek şekilde yerleştirilen ve eskisinin yerine geçen parça..." yedek parçadır. Bildirim konusu sözleşmenin anılan hükmünde yer alan "aksesuarlar" teriminin kapsamına giren otomobil parçalarının, Tebliğ tarafından benimsenen yedek parça tanımını aşabileceği anlaşılmaktadır. Esasen, Tebliğ'de yer alan tanım dikkate alındığında her türlü aksesuarın Tebliğ ile muafiyet tanınan dağıtım anlaşmalarının konusu olamayacağı görülmektedir.

Dolayısı ile sözleşme hükmünde yer alan açık ifadeler, sözleşmenin, Tebliğ'in muafiyet kapsamı dışında bıraktığı mallara uygulanmasını ve böylece Tebliğ'in 'Grup Muafiyeti Kapsamı Dışında Kalan Koşul ve Yükümlülükler' başlıklı 7. maddesi (b) bendinin; "Taraflarca anlaşmaya bu Tebliğ'de anılan mal ve hizmetlerden başka mal ve hizmetlerle ilişkili hükümler konulması veya anlaşmanın bu gibi mal ve hizmetlere uygulanması." hükmü kapsamında bir davranışın ortaya çıkmasını mümkün kılar niteliktedir. Rekabetin bu şekildeki olası bir ihlaline olanak tanınması bakımından, söz konusu maddenin Tebliğ ile getirilmek istenen düzene uygun olmadığı açıktır. Bu nedenle, söz konusu sözleşme hükümleri Tebliğ'e uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.

Sözleşme'nin 4. maddesinin birinci fıkrasında; "Bayi, Şirketin yazılı izni olmadan, Hyundai mamulleri haricinde herhangi bir motorlu aracın ve yedek parçaların üretimi, pazarlaması, bakım servisi ile iştigal eden işletme veya kuruluşların ana veya Bayisi olmamayı; bu tür kuruluşlarla herhangi bir menfaat ilişkisi olmayacağını kabul ve taahhüt eder." ifadesi yer almaktadır. 1998/3 sayılı Tebliğ'in 4. maddesinin b/3 bendinde; "Ayrı satış yerlerinde, ayrı bir yönetimle ve ayrı bir yasal varlık halinde ve markalar arasında karışıklıktan kaçınacak şekilde satış halleri hariç olmak üzere, üreticiden başka kişiler tarafından sunulan motorlu yeni taşıt araçlarını satmama yükümlülüğü," grup muafiyeti kapsamına giren yükümlülükler arasında sayılmaktadır. Buna göre, yukarıda aktarılan sözleşme maddesinin hükümleri Tebliğ hükümlerini aştığından anılan madde metni Tebliğ'e uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.

Sözleşme'nin 5. maddesinin birinci fıkrasında; "Bayi, bölgesindeki Hyundai mamulleri parkının, garanti ve satış sonrası hizmetlerini yürütebilmek için gerekli ve yeterli Hyundai yedek parça ve aksesuarlarını düzenli olarak yalnızca şirketten almayı, ...kabul ve taahhüt etmektedir." hükmü yer almaktadır. Bu düzenleme, 1998/3 sayılı Tebliğ'in 7. maddesi (h) bendinde yer alan; "Sağlayıcının, satıcının 4 üncü maddenin b/5 inci bendinde yer alan anlaşma konusu mallarla rekabet edebilecek ve onların kalitesine denk olan yedek parçaları dilediği bir üçüncü teşebbüsten elde etme serbestliğini doğrudan veya dolaylı olarak sınırlandırması..." şeklindeki hüküm gereği sözleşmeyi, Tebliğ'in kapsamı dışında bırakmaktadır. Ancak sözleşmenin söz konusu maddesinin devamından, bayinin aynı kalitedeki yedek parçaları kullanabileceği ve bunları farklı kaynaklardan tedarik edebileceği anlaşılmaktadır. Konuya ilişkin belirsizlik yaratması nedeniyle maddenin birinci fıkrasının, Tebliğ hükümleri doğrultusunda düzeltilmesi yerinde olacaktır.

Sözleşmenin 'Yedek Parça ve Servis Koordinasyonu' başlıklı 3. maddesi birinci fıkrasında yer alan; "... Şirket bayilik bölgesindeki potansiyeli gözönünde bulundurarak mevcut servisin genişletilmesini isteyebileceği gibi, o bölgede yeni servis ve bakım istasyonları kurma hakkına da sahiptir." hükmü, Tebliğ'in 'Grup Muafiyeti Kapsamı Dışında Kalan Koşul Ve Yükümlülükler' başlıklı 7. maddesi (d) bendinde yer alan; "Sağlayıcının, anlaşma ile satıcının anlaşma bölgesinde faaliyet gösteren başka satıcı teşebbüslerle, anlaşma konusu malların dağıtım ve servisi konusunda veya anlaşma bölgesini değiştirmesi konusunda anlaşma yapma hakkını saklı tutması" şeklindeki yasaklanmış düzenlemenin kapsamında yer almaktadır. Bu nedenle söz konusu hüküm sözleşmeden çıkartılmalıdır.

Anılan madde hükmünde bir "bayilik bölgesi"nden bahsedilmekle birlikte, sözleşmenin diğer bölümlerinde veya değişiklik metninde "bayilik bölgesi"nin tanım ya da kapsamına rastlanmamıştır. 1998/3 sayılı Tebliğ'in "Kapsam" başlıklı 2. maddesinde, "İki teşebbüsün taraf olduğu ve bir tarafın karayollarında kullanım amaçlı üç veya daha fazla tekerlekli motorlu yeni taşıt araçları ile bunlarla birlikte yedek parçalarını ülkenin tamamında veya belirlenmiş bir bölümünde yeniden satış amacıyla yalnız diğer tarafa veya onunla birlikte dağıtım sistemi içinde yer alan belirli sayıdaki teşebbüslere vermeyi kabul ettiği anlaşmalar..." ifadesi ile belirlenen kapsam içinde yer alan anlaşmaların tanımı ve kurucu unsurları belirtilmektedir. Bayi için belirlenecek bir bayilik bölgesinin, bayinin, yatırımının korunması yoluyla, sağlayıcı karşısında kendi kendine yeter ve daha bağımsız olmasını sağlayacağı açıktır. Nitekim, Tebliğ'in muafiyet kapsamı dışında kalan hükümlerin sıralandığı 7. maddesinin, "Sağlayıcının, anlaşma ile satıcının anlaşma bölgesinde faaliyet gösteren başka satıcı teşebbüslerle, anlaşma konusu malların dağıtım ve servisi konusunda veya anlaşma bölgesini değiştirmesi konusunda anlaşma yapma hakkını saklı tutması" şeklindeki (d) bendi ile bayilik bölgesi korunmaktadır. Buna göre, Tebliğ'in öngördüğü rekabet kısıtlamalarını içeren bir dağıtım anlaşması için bölge tahsisi, kurucu bir unsur olarak kabul edilmelidir.

Yine 3. maddenin ikinci fıkrasında yer alan; "Servis ve bakım istasyonunda, ...Şirketin belirleyeceği marka madeni yağlar vs. kullanılacaktır." hükmünde adı geçen "madeni yağlar", Tebliğ'de tanımlanan şekliyle "yedek parça" kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmayan mallardandır. Dolayısıyla, bu hüküm, Tebliğ'in "Grup Muafiyeti Kapsamı Dışında Kalan Koşul ve Yükümlülükler" başlıklı 7. maddesinin (b) bendinin; "Tarafarca anlaşmaya bu Tebliğ'de anılan mal ve hizmetlerden başka mal ve hizmetlerle ilişkili hükümler konulması veya anlaşmanın bu gibi mal ve hizmetlere uygulanması." hükmünde tanımlanan davranışa uymakta ve Grup Muafiyet Tebliği ile sağlanan muafiyetin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu nedenle, söz konusu sözleşme hükümleri Tebliğ'e uygun olarak yeniden düzenlenmelidir.

Sözleşme'nin 14. maddesinin birinci fıkrasında; "Bayi ...hiçbir şekilde Şirket ve Şirketin diğer Bayilerine karşı rekabeti kötüye kullanamaz." ve aynı maddenin ikinci fıkrasında; "...Bayiler arası rekabetin kötüye kullanıldığı durumlarda, ŞİRKET, her türlü tedbiri alma hakkına sahiptir." hükümleri yer almaktadır. Ancak bu hükümlerin ne gibi bir anlam ifade ettiği açık değildir. Eğer kastedilen haksız rekabet yapılamayacağı ise, bu konu Türk Ticaret Kanunu'nun 56. ve devamı maddelerinde düzenlenmektedir ve sözleşmede yer almalarının ne derece gerekli olduğu şüphelidir. Bu ihtimalin dışında rekabete ilişkin herhangi bir diğer davranışın kısıtlanmasına yönelik bir düzenleme getirilmesi amaçlanıyor ise, bu durumun 4054 sayılı Kanun'a aykırı olacağı açıktır. Belirsizlik yaratan ve yanlış anlaşılmalara son derece açık bu maddenin, inceleme konusu sözleşmede yer almaması ya da haksız rekabete ilişkin olarak ağırlaştırıcı hükümler getirilmek isteniyorsa bu konuya ilişkin hukuki terimlerin yanlış anlama ve genişletici yorumlamalara imkan vermeyecek şekilde kullanılması yerinde olacaktır.

Sözleşmenin "Talimata Uyma Zorunluluğu" başlıklı 30. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan; "Bu sözleşmenin uygulanması ile ilgili olarak Şirket'çe hazırlanacak ve yayınlanacak tüm duyurular ve talimatlar sözleşmenin ayrılmaz bir

parçasını teşkil edip, Bayi'i bağlayıcı niteliktedir. Bayi bunlara itiraz edemeyeceği gibi talimata uyma zorunluluğuna aykırı davranışlarda da bulunamaz." ve "Duyurular" başlıklı 40. maddesinde yer alan; "Şirket, Hyundai mamullerinin yedek parça ve aksesuarlarının iş bu bayilik sözleşmesi kapsamında alınıp satılmasına, Bayi'lerin müşterilerle olan ilişkilerinde izlenecek esaslara, satış, satış sonrası ve teknik konularda Bayi'ce verilecek hizmetlere dair uygulama esaslarını belirtmek ve bu hususlarda duyurular (Talimatlar) neşretmek hakkına sahiptir..." hükümlerinde anılan duyuru ve talimatların içereceği muhtemel rekabet kısıtlamalarının, bu anlaşmada yapılacak değişikliklerden sonra tanınacak olası bir muafiyetin kapsamında yer almayacağı ve bunun yanında sözleşme ile getirilen zorunluluğun bayinin ve Hyundai Assan'ın sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı açıktır.

H.2. Yetkili Servis İşletme Sözleşmesi

Başvuru konusu metin, "Yetkili Servis İşletme Sözleşmesi" ve bu sözleşmenin 4. maddesine dayanılarak düzenlenen ve aynı sözleşmede değişiklikler yapan duyurudan oluşmaktadır. Bu çerçevede başvuru konusu sözleşme değişiklikleri de dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Sözleşmede değişiklik yapan duyurunun üçüncü sayfasının ilk paragrafında yer alan, "Yetkili Servis, bölgesindeki Hyundai otomobilleri parkının, garanti ve satış sonrası hizmetlerini yürütebilmek için gerekli ve yeterli Hyundai parçalarını düzenli olarak Şirket'ten almayı...kabul ve taahhüt etmektedir" ifadesi, 1998/3 sayılı Tebliğ'in "Grup Muafiyeti Kapsamı Dışında Kalan Koşul Ve Yükümlülükler" başlıklı 7. maddesinin (h) bendinde yer alan; "Sağlayıcının, satıcının 4 üncü maddenin b-5 inci bendinde yer alan anlaşma konusu mallarla rekabet edebilecek ve onların kalitesine denk olan yedek parçaları dilediği bir üçüncü teşebbüsten elde etme serbestliğini doğrudan veya dolaylı olarak sınırlandırması," şeklindeki hükümlerle çelişmektedir. Her ne kadar anılan hükmün devamında eş kalitedeki farklı markalı yedek parçaların kullanılabilmesi zımnen kabul ediliyorsa da, madde başında yer alan ve yukarıda aktarılan hüküm, yanlış anlamaya ve bu yolla, kasıtlı ya da kasıtsız, rekabeti kısıtlayıcı davranışlara sebep olmaya elverişlidir.

Yine duyurunun üçüncü sayfasında, yetkili servisin, "Servis ve Bakım istasyonlarında Şirket'in önereceği marka cihaz ve avadanlıklarla madeni yağları kullanma..."sını taahhüt altına alan hüküm, Tebliğ'in yukarıda da yer verilen 7. maddesinin (b) bendi çerçevesinde muafiyet kapsamı dışında kalmaktadır. Zira, madeni yağlar hiçbir şekilde Tebliğ'in "yedek parça" tanımı kapsamında yer almamaktadır. Bu nedenle söz konusu hüküm sözleşmeden çıkartılmalıdır.

Sözleşmenin, değiştirilmeyen hükümleri arasında bulunan 4. maddesinde yer alan, "Bu sözleşmenin uygulanması ile ilgili olarak Şirket'çe yayınlanan ve yayınlanacak tüm "duyurular" ve "talimatlar" sözleşmenin ayrılmaz bir parçasını teşkil edip Servis'i bağlayıcı niteliktedir." ifadesinde anılan duyuru ve talimatların içereceği muhtemel rekabet kısıtlamalarının, bu anlaşmada yapılacak değişikliklerden sonra tanınacak olası bir muafiyetin kapsamında yer almayacağı ve bunun yanında sözleşme ile getirilen zorunluluğun bayinin ve Hyundai Assan'ın sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı açıktır.

İ- SONUÇ

Yukarıda yer verilen tespit ve değerlendirmelerin ışığında, Hyundai Assan ile bayileri ve yetkili servisleri arasında akdedilen "Bayilik Sözleşmesi" ve "Yetkili Servis İşletme Sözleşmesi"nin,

1) Yukarıda belirtilen koşullar yerine getirilmek kaydı ve başvuru konusu sözleşmelerin eş zamanlı olarak birlikte uygulanmaları halinde 1998/3 sayılı Motorlu Taşıtlar Dağıtım ve Servis Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyet Tebliği kapsamında 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesinin uygulanmasından muaf olacağına,

2) Bu koşulların yerine getirilmesi için kararın tebliğinden itibaren ilgili taraflara 60 gün süre verilmesine ve bu süre içinde aykırılıkların giderildiğinin Kurum'a tevsik edilmesine, aksi takdirde sözleşmelerin geçersiz olacağına, öngörülen düzeltmeler yapılmadan uygulanmaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma açılacağına ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağına taraflara bildirilmesine,

3) Bu aşamada, inceleme konusu anlaşmaların zamanında bildirilmiş olmaları ve 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin son fıkrası kapsamında açık rekabet ihlali içermedikleri dikkate alınarak, anlaşmaların tarafları hakkında soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına,

OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.